

Söyleşi Adı : Çoklu Bir Kariyer Serüveni
Konuşmacı : Prof. Dr. Hasan Bülent KAHRAMAN
Video Adresi : <https://youtu.be/1pOUYnNoRAs>
Yayın Tarihi : 4 Mart 2022

Erenköy Işık Lisesi öğrencisi: Kadir Has Üniversitesi Rektör Yardımcısı ve İletişim Fakültesi Dekanlığı yaptı. Netkent Üniversitesi Rektörlüğü'ne atandı, şimdi Işık Üniversitesi Rektör vekili. Akademik çalışma alanları olan sanat kuramı, toplumsal kuram, edebiyat kuramı hakkında çok sayıda akademik çalışmasının makalesi ve kitabı bulunan Profesör Kahraman 1976'dan beri edebiyat, 1986'dan beri görsel sanatlar alanında eleştirel ve kurumsal etkinliklerde bulunuyor. Kahraman, birçok ulusal ve uluslararası kuruluşun üyeliğini yapıyor ve yönetim kurulunda bulunuyor. TÜYAP Eleştiri Onur ödülünü, PSD Yılın Sanat Adamı ödülünü kazandı. College Art Association, Middle East Studies Association, American Political Science Association üyesidir aynı zamanda. Şimdi sözü Hocamıza bırakıyorum ben.

Hasan Bülent Kahraman: Efendim, Herkese Günaydın. Herkesi sevgilerle selamlıyorum ve bana bu fırsatı verdiği için değerli yöneticilerimize teşekkür ediyorum. Işık Okulları'nda böyle bir konuşma yapmak, Işıklı öğrencilerle bir arada bulunmak benim için gerçekten büyük bir zevk. Bu kopukluklardan önce ve programa başlamadan önce yaptığımız görüşmeleri de Sevilay Hocam'la aynı şeyi konuşuyorduk. Ben, lisesi olmayan bir üniversite olamayacağı kanısını baştan beri içinde saklayan birisiyim. Bu mutlaka bir lise grubunun olması anlamına gelmez o üniversitenin, liselerle ilişki kurmayan bir üniversitenin olamayacağı anlamına gelir ki bizim bir de çok örgün bir Işık Üniversitesi olarak çok örgün bir lise grubumuz var. Dolayısıyla bu imkânı daha fazla değerlendirmemiz gerekiyor. Değerli yöneticiler benden bir konuşma yapmamı istediklerinde bunun daha ziyade benim kariyerimle ilgili olması gerektiğini de konuştuk. Ben pek kendi kariyeri hakkında konuşmaktan haz eden birisi değilim ama niçin böyle bir çağrının çıkartıldığını da anlıyorum. Bu daha ziyade benim biraz daha çoğul, çoklu bir akademik geçmişime veya bir formasyon geçmişime bağlı. Az önce yine bu kopukluktan önce birinci cümlesini dinlediğim benim hakkımdaki tanıtım konuşmasında da bu vurgu yapıldı. Evet, ben önce inşaat mühendisliği okuyarak başladım. Ondan önce Ankara Koleji'nde, onun orta ve lise kısmında öğrenciydim. 1975 yılında ben liseyi bitirdim, belki sizin anne ve babalarınızın henüz dünyada olmadığı bir dönemde denebilir buna, bu neredeyse elli yıl önce ki bir tarih, bir yarım yüzyıl önceki tarih. Bir devlet ilkokulundan hazırlanarak Ankara Koleji'nin sınavlarına girmiş ve orada başarılı olmuştum. Sonra da hiçbir üniversite hazırlık kursuna, sınavına, deneme sınavına katılmadan üniversite sınavına girdim. 1975 yılında yapılan bu sınav bugün öğrenci yerleştirme sınavları tarihinde özel bir yere sahiptir. Çünkü ilk defa öyle bir sınav yapılıyordu, ilk kez 1974'te denenmişti, bizde 1975'te girmiştik ve o sınav zorluğuyla tanınan bir sınavdır. Ben de sınava girdiğim günü, sınava hazırlandığım günü dün gibi hatırlıyorum. Şu konuyu gerçekten vurgulamam da yarar var. Ben Ankara Koleji'nde okuduğumu söyledim, bu benim için önemli bir kurum. Şundan ötürü lisede okurken ben çok başarılı bir öğrenci değildim ama ilginç bir öğrenciydim. Yani temel özelliklerim belki o dönemin sahip olduğu nitelikler içinde de biraz farklılık arz ediyordu. Pek dersleri ders olarak izleyen, sınavları pek sınav olarak yapan bir öğrenci değildim. O yüzden aslında objektif olarak bana not vermeleri gerektiği zaman hocalar ellerindeki araçların çok sınırlı olduğunu görüyorlardı. Yani

sınava girmemişim, girdiğim sınavdan kötü not almışım, ama öbür taraftan ilginç özellikleri olan birisiyim. Yani o özellikler şöyleydi; çok iyi hatırladığım bir husus var bizim Hilal Nermin Gül isminde bugün hâlâ kendisini çok sıcak duygularla andığım, anımsadığım bir tarih öğretmenimiz vardı. Biraz üniversite dersleri havasında, bir seminer havasında, tarih derslerini işlerdi ve o birdenbire fark etti ki ben belki o zaman okuduğumuz Emin Oktay'ın standart tarih kitabında yazan bilgilerle ve oradaki sistematikle ilgili değildim. Ama antik Yunanca öğrenmeye çalışan birisiydim. Yani Emin Oktay tarih kitabını okumamıştım ama Herodot tarihini baştan sona kadar veya Peçevi tarihini baştan sona kadar okumuştum. O zaman veya edebiyat derslerinde birdenbire fark edildi ki Mahir Özcan'ın yazdığı kitapta yer alan bilgilerle pek o kadar ilgili değildim ama Türk edebiyatında ve dünya edebiyatında önde gelen yazarlar içinde benim okumadığım ve üstünde düşünmediğim hemen hemen hiç kimse yoktu. Edebiyat derslerinde veya tarih derslerinde veya felsefe derslerinde bu dersi dinleyip gerektiği yerde dersi anlatan hocaya gerektiği yerde müdahale eden demeyeyim ama söz alıp bambaşka şeyler söyleyen birisiydim. Veya matematik dersinde pek anlatılan konularla ilgili değildim ama rölativite teorisinin en ağır formülleriyle falan da uğraşabiliyordum. O zaman şöyle bir noktaya gelindi, dendi ki bu öğrenci eğer sadece notlarının başarısına bakarak değerlendirirsek pek bu okulda devam edecek niteliklere sahip değil, ama diğer özellikleri açısından bakılırsa bu çok farklı bir öğrenci ve o kurum beni üniversiteye gelene kadar müthiş korudu. Yani benim o notlarla sınıfta kalmam, o notlarla okuldan uzaklaştırılmam gibi bir yere hiç getirilmediğim gibi, o hocalar bana kendi özel zamanlarından vakit ayırarak daima çok merak ettiğim, çok meraklı birisiydim, çok heyecanlı birisiydim, merak ettiğim konularda bana çok ayrıntılı bilgiler verdiler. Evlerine davet ettiler, bana kendilerinden biriymiş gibi baktılar itiraf edeyim bugünkü aklımla retrospektif şekilde değerlendirdiğim zaman benimde o dönemde bilgimle deneyimimle değil belki, birikimimle değil belki, ama bilgimle hiçte öyle geride kalan zayıf birisi olmadığım belli. Yani onların aile yemek masasına davet edilip oturduğum zaman sözü hiç bırakmadan ama hiçte boş konuşmayarak birçok şey anlatabiliyordum. Bir kurumun, bir öğrenciyi yetenekleriyle tanıyıp onu yetenekleriyle besleyip kollaması benimde hocalık hayatımda hiç ayrılmadığım temel prensibim oldu. Ben hocalık hayatımın kırk birinci yılındayım. Arada farklı işler yaptım ama üniversite ve hocalık ilişkisini daima sürdürdüm. Son otuz küsur yıldır da başka hiçbir iş yapmadım. Üniversite hocalığının yanında başka bazı işler yaptım, onları da çok zaruri sayıyorum. Şimdi onlara da değineceğim ama benim asıl işim ve tek işim, üniversite hocalığı ve bunun entelektüel açımları oldu. Bu hayatın içinde, hiç üniversite tamamlayamayacak, notları, başarısı, performansı itibariyle üniversitede yer alamayacak birçok öğrencimi şu veya bu şekilde bunlar büyük maceralardır; üniversitelerini tamamlamaları yönünde ikna ettim, bunu sağlayacak çabaları gösterdim ve onlar şimdi kendi alanlarında dünyanın en başarılı insanları konumunda. Benim hayatımda eğer bir hazinem olduğunu söylersem, o hazine bu insanlardır. Eğer bir başarıım olduğunu söylersem, bu öğrencilere bu başarıyı sağlayabilecek imkânı, zemini, yolu hazırlamaktır. Ve bir mutluluğum olduğunu söyleyeceksem o da bu insanlarla hala ilişkiyi sürdürmektir. Bu çerçeve içinde ben liseyi bitirdiğim zaman her şeyi okuma iştahına sahip ve her şeyi okuyabilecek birisiydim. Yani biyolog da olabilirdim, tarihçi de olabilirdim, iktisatçı da olabilirdim, başka her şey olabilirdim, felsefe de okuyabilirdim. Ama o yılların getirdiği koşullar içinde mühendislik okumaya karar verdim ve mühendisliği okurken matematik bölümünün de neredeyse bütün derslerini almıştım. Ama mühendislik eğitiminin belli noktasında eğer onun bilimsel kısmında devam etmeyeceksem mühendisliğin pek te benim yapmak istediğim bir şey olmadığını gördüm. Ve hatta matematik bölümünün o derslerini alırken veya bana verirlerken bu işin nereye gideceğini dönemin hocaları da ilgiyle izliyorlardı. Ben mühendislik yaptım, parantez içinde onu belirteyim, zorunlu hizmetim çerçevesinde hidrolik mühendisi olmuştum, baraj mühendisi olmuştum. Devlet Su İşleri'nde, Barajlar Dairesi'nde çalıştım ve Çıldır Hidroelektrik Santrali'nin tasarımını yaptım ve diğer birçok santrallere de emeğim geçti. Yani ben yapıtlarımı sayarken, yazdığım 25 civarındaki kitaptan söz

ediyorum ama sonra oturup düşündüğüm zaman bir hidroelektrik santralini de yapmış olduğumu hatırlıyorum. Sonuç itibariyle şunu söyleyeyim yine dönemin koşulları açısından bakılırsa benim dünya görüşümü de bütünleyecek şekilde mühendisliği tamamladıktan sonra iktisat okumaya karar verdim. Bizim dönemimizde mühendis iktisatçılar veya iktisatçı mühendisler önemli bir profil ortaya koyuyorlardı. Neo-Klasik iktisadın tamamlandığı ve bugün bizim üniversitemizde de uyguladığımız şekilde matematiksel bir iktisada tam geçiş döneminde ben bu gerçekliği, bu realiteyi kavramıştım ve gidip iktisat bu defa yüksek lisansı yaptım. Orada da çok hoş maceralar vardır ama onları zaman almamak için şimdi anlatmayayım. Önce Orta Doğu Teknik Üniversite'sinde başladım ama bu az önce bahsettiğim zorunlu hizmetim nedeni ile Devlet Su İşleri'nde de çalışmam gerekiyordu. Onlar buna izin vermediler. Bir de ben galiba şunu vurgulamak zorundayım Türkiye o tarihte çok yavaş bir şekilde de olsa, çok yavaş bir şekilde de olsa farklı disiplinlerden gelmiş insanların, farklı disiplinlerde yüksek yani lisans sonrası eğitim görmesine kendisini yavaş yavaş açıyordu. ODTÜ bu bakımdan önemliydi ama bizi yine de iktisat sınavına aldılar, ben hâlâ hayranlık duyduğum Paul Samuelson'ın "Economics" kitabını çalışarak o sınava girmiştım. Yine de bana bir yıl lisans dersleri makro, mikro iktisat ve ekonometri olarak lisans dersleri almam şartı koşulmuştu. Ben birinci sınavdan, sınıf ortalaması galiba ekonometride yirmi üç falandı doksan sekiz almıştım. Yine de böyle devam etmemi istediler, sonunda Hacettepe Üniversitesi beni olduğum gibi kabul etti, orada yüksek lisans eğitimimi iktisatta tamamladım. Bunu nasıl değerlendiriyorum şimdi geriye baktığım zaman; iki türlü değerlendiriyorum birincisi acaba benim yeteneklerim, hevesim, ilgim gerçekten mühendislik ve iktisat alanında mıydı? Bunu az önce cevapladım. Her şey çalışabiliydim özellikle mühendislik ve matematik istedim bunun nedeni şu, ben dünyaya somut bakmayı öğrenmiş birisiydim o tarihlerde. Mühendisliğin ve matematiğin öyle bir boyutu var, bu bilhassa matematiğin içinde bulunan matematik minimalizmi denen şeyi bugün de haddinden fazla seven birisiyim. O da şudur; siz bir problemi, en yüksek matematik formülleriyle çözebilirsiniz ama birisi ve bu sayfalar süren bir çözümdür ve çok sizin büyük bir matematik donanımına sahip olmanızı gerektirir ama birisi bunu iki işlemle toplama, çıkarmayla veya basit bir cebir işlemiyle çözebiliyorsa makbul olan odur. Yani en kısa yol biliyorsunuz bunu bütün matematik derslerinizde görüyorsunuz, en kısa yol. Bu hayatın en somut biçimde kavranması, hayatın en minimal şekilde kavranması anlamına gelir ki bunu ben özellikle istedim. İkincisi, mühendislik aynı şeyi söyleyeyim maddenin kendi iç gerçekliğini sizin istediğiniz forma getirebilme çabasıdır. Bu ancak içinde yaşadığımız evrenin temel koşullarını bilirsek yapabileceğimiz bir şeydir. Evrenin temel koşullarını bilmenin de yolları bu açıdan bakarsanız çok sabittir, yani bu fizik ve matematiktir. Mühendislik bunların kullanılmasıyla bir strüktür, bir yapı oluşturabilme sanatıdır. Fizik ve matematiğin dışında mühendislik yaparken kullandığımız tabii inşaat, makine, elektronik gibi alanları söylüyorum, kullanılan bizim zamanımızda herhangi bir şey yoktu. Kimya mühendisliği başka bir boyuttur ama bugün bakın bu alan yaklaşık kırk beş sene sonra, kırk sene sonra o kadar değişti ki bugün bio-engineeringten söz ediyoruz. Bugün tıbbi mühendislikten söz ediyoruz, benim çok yakın arkadaşım ve Nobel ödülünü almasını yürekten dilediğimiz Mehmet Toner kendisini bu tür konuşmalara davet ettiğiniz zaman Harvard ve MIT Üniversiteleri'nde profesör ve tıbbi mühendislik alanlarında çalışıyor. Kendisini nasıl tanımlayacağını bilmiyor. Yani cerrahi bölümünde çalışıyor Harvard'da, Boston'da MGH hastanesinde. Şimdi bu onun cerrahi eğitimi almış olması anlamına gelmiyor. Hayatında bugün tıp okumuş birisi değil Mehmet Toner, makine mühendisliği bölümüne girmiş onu da bitirmemiş, onu bitirmeden Amerika'ya gidip yüksek lisans vesaire yapmış. Bir gün hatta dekan veya rektör onu çağırıp bak biz senin diploman olmadığını biliyoruz ama bunu konuşalım bu ortaya çıksın, önemli değil sen buradaki işi çok iyi yapıyorsun devam et demiş o konu o şekilde kapanmış. Şimdi çalıştığı konular arasında, bir saç telinin %1'i kalınlığında belki %0.1'i kalınlığında vücudumuzdaki birtakım kanallarda işte hücrelerin veya neyse onların nasıl transfer edildiğini bir noktadan bir noktaya bunları inceliyor. Bunlar bilimin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkmış alanlar ve

tabii çoklu birtakım arka planları gerektiriyor. Muhakkak ki hidrolik mühendisliğin kurallarını Mehmet Toner kullanıyor ama herhalde biyoloji mühendisliği (bioengineering) için yapılan çalışmalarda biyolojinin temel kurallarına da hakim olmak gerekiyor. Bu bugünün getirdiği bir doğrultu, o gün için belki bu ancak başlangıç dönemindeydi. Bende o bakımdan mühendislikten sonra onunla iç içe geçmiş bir alan olarak gördüğüm iktisadı yaptım. Hatta iktisadı bırakırken şöyle bir noktaya gelmiştik bana sadece matematiksel iktisat meseleleri veriliyordu. Matematik mühendislik arka planından geldiğim için, o zaman şunu fark ettim hayır ben aynı zamanda toplumun ve insanın temel meseleleriyle de uğraşmak zorundayım. O vakit önüme iki yol açıldı: 1975, 1976 yılında ben yazarlığa başlamıştım. Yani bir edebiyat eleştirmeni olarak bütün bu çalışmalarımın yanında, edebiyat eleştirmenliğini sürdürüyordum ve o zaman dedim ki bu işin arka planını da öğrenmek gerekir. Benim sanat felsefesi çalışmaya yönelişimin altında yatan ana dürtü budur. Mesela ilginç bir noktaya değineyim, edebiyat eleştirisi veya edebiyat bilimi okumayı da düşünmedim, onu itiraf edeyim. Çünkü o bana daha kolay denemeyeceğim ama asla öyle bir şey söylemem, o alanda da sonradan çok önemli teoriler ortaya çıktı ama doğrudan edebiyat okuyarak bu işlerle uğraşmaktansa ben daha bilimsel bir yaklaşımla buraya geleyim istedim. O zaman gidip felsefe okumam gerekirdi, yani diyelim ki yapısökümcü (dekonstrüksiyonist) felsefe benim bugün içinde çalıştığım alanlardan biridir. Bunu edebiyat okuyarak elde edemez miydim bazı edebiyat bölümleri Amerikan üniversitelerinde bunu veriyordu ama bunun ağırlık noktası daha ziyade felsefedeydi. O zaman ben sanat felsefesi okumayı istedim. O bana daha karmaşık, problemleri itibarıyla daha zor bir alan olarak görüldü. İşte burada kendim için sihirli kelimeyi kullanmış oldum “zorluk”. Ben hayatım boyunca hep zor problemler uğraşmayı sevdim ve bunu seçtim. Yani, basit, kolay, yüzeysel problemler beni hiçbir zaman ilgilendirmedi. Ben, bilimsel çalışma düzlemlerinin zor problemlerle örüldüğü kanısında olan birisiyim ve onlarla uğraşmak bana bir riddle, bir bilmece, bir problem çözenin zevkini daha fazla veriyor. Bu bakımdan sanat felsefesi, bir sanat yapıtının gerçekliği, onun insanın bilinç dünyasında tuttuğu yer, bir resimden aldığımız haz veya boş bir tuvalin ifade ettiği anlam yahut 1917 yılında Marcel Duchamp’ın yaptığı gibi bir pisuarı doksan derece çevirip bir ayağın, bir kaidenin, bir pedestalın üstüne koymasıyla oluşturduğu sanat dünyasının ifade ettiği anlamlar bana, ancak bazı matematik problemlerinin ifade ettiği anlamlar kadar derin, zor, çetin ve çözüldüğü zaman ancak o matematik problemlerini çözdüğümüzde alacağımız hazzı veren problemler olarak görüldü. Gidip o zaman bunları okudum. Dünyanın da 1980’li yılların başı New York, Columbia Üniversitesi, New York Üniversitesi bu alanların kendi içinde geçirdiği büyük dönüşümü kavrayacak kadar büyük bir kapasiteye sahipti. Aynı zamanda New York’un sokaklarında, o dersliklerde anlatılan sanat, bütün boyutlarıyla yaşıyordu ve ben büyük bir zevkle bu çalışmayı, bu eğitimi tamamladım. O zaman geriye bir tek şey kaldı. Bir süre sonra baktım, sanatın bu içe dönük yapısı, bunu ifade edeyim ben sanatı hiçbir zaman tek boyutlu, içe dönük, esoterik kendisine ait sorunlarla çerçevelenmiş bir olgu olarak görmedim. Bu onun sadece bir yanı ve çok önemsedğim bir yanı. Yani benim asıl felsefe çalışmalarımı, sanat felsefesi çalışmalarımı üzerine oturttuğum yanı işin bu. O nedenle 1945 sonrası Post-Painterly Abstraction’da denen Amerikan Soyut Resmi diyelim pek bir şey ifade etmez ama öyle diyelim kendimizi tanımlamak için. O resim ve ondan sonra gelişen güncel sanat, benim daima ilgi alanımda oldu. Çünkü bunlar kavranması çok zor yapıtlardı. Ancak Kant estetiğiyle ve daha sonra gelişen diğer estetik bilimlerle, şimdi ona da değineceğim kavranabilecek yapıtlardı. Bu sanat yapıtının belli bir boyutudur. Ama sanat yapıtının bir de içinde yer aldığı dönemle, toplumla bir ilişkisi var onu da incelemenin ben en az diğeri kadar önemli olduğunu düşünüyorum. Özellikle Marksist eleştiri bu bakımdan bize birçok çığlıklar açmıştır. Nihayet bunlarla uğraşırken şunu gördüm toplumu bilmeden, toplumun ürettiği felsefe düşüncesini tanımadan, toplumdaki ilişkileri organize eden temel alan olan politikayı irdilemeden bu konular yerli yerine oturtulamaz ve bunun üstüne ben siyaset bilimi çalışmaya yöneldim ve siyaset bilimi alanında doktoramı tamamladım. Demek ki benim böyle dördü bir

çalışma karesinden hani bir karenin dört köşesi gibi oluşan bir kariyerim var. Şimdi, bu kişisel bir seçim. Ne ifade eder bilmiyorum, şunu söyleyebilirim benim formasyonum belki Türkiye’de ilginç görünebilir ama Amerikan yahut Anglosakson modelinde bu çok karşılaşılan bir yapıdır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Türkiye’de 1970’lerde ve öncesinde 1956-57’de kurulduğu düşünülürse bu modeli kısmen uygulamıştır. Yani kimya mühendisliği veya biyoloji bölümünde okuyan birisinin gidip iktisat bölümünden veya tarih bölümünden veya sosyoloji bölümünden ders alması önemliydi. Bununla neyin yapılmak istendiği bellidir, bu disiplinlerarası çalışmadır, yani interdisciplinary studies. Değerli Arkadaşlarım, Sevgili Öğrencilerim, Bugünkü dünyada hiçbir problemi eğer çoklu yani plural bir arka plandan gelmiyorsanız çözemezsiniz. Dünya bugün çok karmaşıklaşmış bir dünyadır. Bakın, benim bu bilim alanlarında çalıştığım dönemde mühendislik alanından bir örnek verdim görülmeyen ortada olmayan birçok alan otuz beş kırk sene de, kırk beş senede kendini göstermiştir. Bu felsefe alanında da böyledir 1975’te 80’de 85’te 2000’lere gelene kadar 90’lardan itibaren başlamış olsa da bugün sanat felsefesi alanında gelişen bir takım çalışma alanları söz konusu değil. Bilim böyle bir şey. Ben kendi hayatımda bilimin, kendi alanının da sınırlarını genişleterek geliştiğini gördüm, bunu yaşadım. Takip ettiğim alanlarda ki siyaset bilimi ve sanat felsefesi, benim bugün iki çalışma alanım. Bu alanlarda bu literatürü günü gününe değil saati saatine izleyen birisi olarak ifade edeyim bugün bambaşka bir literatür ortaya çıkmış ve bu alanların ufuklarını sonsuzca genişletmiştir. O zaman ben belki interdisipliner çalışmayı kendi sezgileriyle erken bulmuş, yakalamış birisiyim. Ama bugün dünyanın eğitim sistemi buraya doğru gidiyor. Bugün bölüm anlayışı 1950’lerde 1960’lardaki anlamını kaybetmiş durumda. Elimizden gelse, benim elimden gelse ben üniversitelerdeki bölümlerin tamamını kaldırırım, yani bir insanın 16, 17 yaşında sosyoloji bölümüne girip orada okumaya karar vermesi veya onun adına onun hakkında böyle bir karar verilmesi bence doğru değil. Bence bir insan üniversiteye girmeli. Bence bir insan üniversitenin üniversal düşüncenin zenginliklerini farklı disiplinlerdeki örnekleriyle tanımalı ondan sonra kendisini sınavarak yeteneklerini, eğilimlerini, heveslerini görerek belli bir alana yönelmeli. Şimdi benim öğrencilerime üniversitede artık sadece öğrencilere değil rektör olduğum için dekanlarımıza da, bölüm başkanlarımıza da, müdürlerimize de söylediğim bir husus var. O da şu; biz öyle bir dünyada yaşıyoruz ki bugün şu anda önemli olan mesleklerin %40’ının önümüzdeki on yıl içinde kaybolacağını biliyoruz. Yine öyle bir dünyada yaşıyoruz ki önümüzdeki on yıl içinde hatta bunun yarısını alın önümüzdeki beş yıl içinde bugün yeryüzünde belki olmayan en az en az on beş, yirmi civarında yeni ve çok yoğun çalışan nüfusunu barındıracak meslekler olduğunu biliyoruz. Bunu nasıl yakalayabilirsiniz. Bunu ben sadece iktisat okuyacağım diyerek yakalamanın artık imkânı yok. Ben sadece makine mühendisliği okuyarak yakalarım demenin imkânı yok. Bugün üniversite eğitimi, bugün bilimsel çalışma, bu alanlarının birbirleriyle eklemlenmesi sonunda ortaya çıkıyor. Neuromarketing diye bir kavram var di mi bugün önümüzde bu daha evvel yoktu. Neuroscience’ın gelişmesiyle birlikte elde edilen sonuçların pazarlama yöntemlerine ve processlerine artiküle edilmesi anlamına geliyor bu. Bugün yeryüzünde en az iki farklı disiplini birbirine eklemeden eğitim yapan herhangi bir geleneksel çalışma alanı yok. Yani, demin söylediğim biyolojide, genetik biyoloji dediğiniz zaman bunu başka bir takım disiplinlerle birleştirmemek artık mümkün değil. Bugün tıbbi mühendislikten söz ettim, bunun nereye geldiği belli. Bugün tarihi, sosyal bilimlerden örnek vereyim; artık daha fazla tarih olarak bilemezsiniz, en az o kadar sosyoloji bilmeniz gerekir, yani bir Ottomanist iseniz, bir Osmanlı tarihçisi iseniz 16, 17, 15, 14, 18. yüzyılda neyin olup bittiğini anlamanız ancak çok analitik bir perspektife sahip olmanızla mümkündür. Harvard Üniversitesi’nin rektörü bana bundan epey bir zaman evvel dedi ki “Tarih bölümünü kapatacağım, kapatmayı düşünüyoruz.” “Nasıl olur yahu!” dedim, “Dünyaya teoriler armağan etmiş bir bölümü nasıl kapatırsınız?” bana dedi ki “Bir tarih doktorasının yazılması minimum on sene, on beş seneyi buluyor.” “Hâlbuki ben kimya bölümünde veya biyoloji bölümünde veya fizik bölümünde daha doktora öğrencilerinin icat ettiği, bulduğu patentlerle kazandığım para ile üniversitenin başka

programlarını destekleyebiliyorum mali açıdan.” Tabii ki Harvard Üniversitesi tarih bölümünü kapatmayacak ama niye böyle bir düşünceye gelindiğini söyleyeyim; sosyal bilimlerde interdisipliner olmak, fen bilimlerinde interdisipliner olmaktan daha zor ve daha fazla zaman alan bir şeydir. Siz eğer belli bir dönemi çalışacaksanız tarihçi olarak antik Yunanca, Grekçe ve o alanın gerektirdiği diğer dilleri; Arapça, Farsça, Süryani dili, Ermenice eğer Ortadoğu çalışıyorsanız bilmeden bunları çalışmanız mümkün değil. Bunları da bir gecenin içinde öğrenemiyorsunuz. Bunları çalışmak belli zamanlar alıyor ama, bugün computational social sciences diye bir alana geldik. Bugün büyük veri madenciliğiyle (big datayla), Osmanlı tarihçilerinin veya edebiyat bilimcilerinin daha önce bulamadığı bir takım sonuçları şimdi çok daha kolay elde edebiliyoruz. Bu herhangi bir yazarın Flaubert’in veya Stendhal’in veya Mallarmé’nin veya Puşkin’in metinlerini inceleyerek onun üslup analizinden çıkartılan bazı sonuçlar kadar birbirine bağlı bazı geneologylerin (soy bilimlerinin) ortaya çıkartılmasına kadar büyük bir alan kapsıyor. Bugün uluslararası ilişkiler teorisini artık bu söylediğim büyük bilgisayar yöntemlerine ve processlerine müracaat etmeden çözmeniz mümkün değil. O bakımdan dünyanın kendi içinde yeni ihtiyaçlar ürettiği bir dönemdeyiz. Bu dönemin ürettiği ihtiyaçları karşılamak ancak çok disiplinli olmakla yani ve disiplinlerarası eğitim yapmakla mümkündür. Buna bir şey daha ilave edeyim, bunu sağlamak ta bizim görevimizdir. Bizim şimdi Işık Üniversitesi’nde uygulamaya koyduğumuz yöntem bu anlayışın yöntembilimine, metodolojisine dayanır. Yani entegre eğitim yapmak zorundayız fakülteleri, bölümleri birbirine bağlamak zorundayız. Modüler eğitim yapmak zorundayız, yani bu entegre eğitim önemlidir ama bir alanın kendi disiplinini bütün ayrıntısıyla öğrenmenin de ayrı bir önemi vardır. Bunu ancak modüler eğitimle sağlayabiliriz ve interdisipliner bir eğitim yapmak zorundayız. Bugün uyguladığımız yöntem bu üç kurala dayanmaktadır ve 21. yüzyılın 21. yılında yani 21. yüzyılın başında da değiliz. Dört sene sonra onun ilk çeyreğini oluşturacağız, tamamlayacağız. 20. yüzyılın ilk çeyreğini düşünün 1925’e gelindiği zaman dünyada neler olup bittiğini düşünün. Şimdi çok daha hızlanmış bir makineyle 25 yıl alıyoruz. Bizim gençliğimizde zamanın sabit olduğu düşünülürdü. Ama şimdi zamanında sabit olmadığını biliyoruz zamanın hızlandığı duygusu realitelerle desteklenen neredeyse fizik bir gerçekliğe dönüşmüş halde. O zaman 21. yüzyılın yine de önümüzdeki 50 yılında çalışacak olan insanlar yani sizler interdisipliner, çokludisiplinli bir eğitimden geçmekten başka çarenin olmadığını bilmek zorundasınız. Mühendislik artık sadece mühendislik problemi çözmekle sınırlı değil, bizim zamanımızda çok zayıf bir alan olan endüstri mühendisliği, bugün bambaşka alanları, organizasyonları, bambaşka analizleri kapsayacak bir noktaya gelmiş durumda. İster istemez yönetim bilimleriyle iç içe geçmiş durumda ve başka alanlarla o zaman şöyle bir nokta var. Siz bir endüstri mühendisi olarak bir hastanenin yönetimine gittiğiniz zaman hastanenin processlerini çok kısa bir sürede kavramayı öğrenecek nitelikte olmalısınız. O vakit eğitimin standardı veya sizin gözetmeniz gereken eğitim standardı bütün bunların ötesinde somut ve ansiklopedik bilgiyi edinmenin ötesinde öğrenmeyi öğrenmek gibi bir ilkeye dayalı olmalıdır ki, siz bir fabrikanın üretim processini kısa sürede öğrenip kendi çalışma alanınızla onu bütünleştirebilesiniz. O bakımdan dünyada bilimlerin iç içe geçtiği, birbiri ile kaynaştığı, ortaklaşa yapılan çalışmaların yepyeni sonuçlar ürettiği ve bize yepyeni pencereler açtığı bir dönemdeyiz. Ben, bunları kendi hayatında denemiş birisi olarak şimdi bir üniversitenin yönetim konumunda bulunan birisi olarak size daima çoklu alanları kendinize hedef almanızı, interdisipliner bir yapının dışında kalarak başarılı olamayacağınızı, başarılı olmak için hazırlanmış bir genç kitle olarak bu ilkeleri gözetmeniz gerektiğini söyleyebilirim. Burada sosyal bilimler veya fen bilimleri elbette ağırlık taşıyabilir bir insanın temel tercihinde ama unutmayalım ki hepsini birleştiren ana mesele bir insanın kendisini yeniliklere açık tutmasıdır. Bu da belki bizim öğrenmemiz gereken en öncelikli ilkedir. Hepinize beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum.

Erenköy Işık Lisesi  ğrencisi: Hocamıza değerli paylaşımlarından dolayı teşekkür ediyoruz. Hocam, size bizim ufak bir teşekkür hediyeimiz var. Adınıza TEMA Vakfına 3 adet fidan bağışında bulunduk, bu da sertifikası. Size ulaştıracāız.

Hasan Bülent Kahraman: Çok teşekkürler. Bende birisine hediye vermek istediğim zaman bu yöntemi deniyorum ve bunu da bir sosyal sorumluluk projesi olarak görüyorum. İçinde yaşıadığımız dünyanın en önemli ilkelerinden birisi bu çevreye, iklime, bir bölgenin florasına ve faunasına saygılı olmak. O yüzden bu benim için daha da anlamlı ve değerli bir hediye bende hepinize çok teşekkür ediyorum.

Erenköy Işık Lisesi  ğrencisi: Çok teşekkürler tekrardan. Saç olun Hocam.

*** Video burada sona eriyor. ***